

Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Usener

Auteur(s) : Epicure ; Diogène Laërce

Voir la transcription de cet item

Les folios

En passant la souris sur une vignette, le titre de l'image apparaît.

8 Fichier(s)

Comment citer cette page

Epicure ; Diogène Laërce, Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Usener, 1887

Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Consulté le 14/01/2026 sur la plate-forme EMAN :
<https://eman-archives.org/Epicurei/items/show/18>

Copier

Présentation du document

Date1887

Mentions légales

- Responsabilité éditoriale : Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle). Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Texte : Domaine public

Editeur de la ficheDepartment of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Contributeur(s)

- Giovacchini, Julie
- Marchand, Stéphane

Langue

- Français
- Grec ancien

Source Voir description du texte : [CIRIS](#)

Contenus reliés

Collection Ep. Lettre à Ménécée

[Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Mühl](#) est une version de ce document

[Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Frobenius](#) est une version de ce document

[Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Hicks](#) est une version de ce document

Description du document

Description Reproduction de l'édition grecque de Usener accompagnée d'une transcription indexée et enrichie de notes critiques.

Texte grec de la transcription établi à partir de :

R. D. Hicks, *Lives of Eminent Philosophers*. Diogenes Laertius. Cambridge. Harvard University Press, 1972 (First published 1925) = #Hic

Miroslav Marcovich, *Diogenes Laertius Vitae Philosophorum*, Stuttgart, Teubner, 1999 = #Marc

Hermann Usener, *Epicurea*, Stuttgart, Teubner, 1887 = #Us

Tiziano Dorandi, *Lives of Eminent Philosophers*, Cambridge University Press, 2013 = #Dor

Graziano Arrighetti, *Epicuro. Opere*, Nuova edizione riveduta e ampliata, Turin, Giulio Einaudi Editore, 1973 = #Arr

Voir description détaillée de l'édition Usener : [CIRIS](#)

Notice créée par [Julie Giovacchini](#) Notice créée le 25/11/2021 Dernière modification le 30/05/2022

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΜΕΝΟΙΚΕΙ ΧΑΙΡΕΙΝ

123 Μήτε νέος τις ὦν μελλέτω φιλοσοφεῖν, μήτε γέρων
 ὑπάρχων κοπιάτω φιλοσοφῶν. οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδεὶς
 ἐστὶν οὔτε πάρωρος πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον. ὁ δὲ
 5 λέγων μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ἢ παρεληλυθέναι
 τὴν ὥραν ὁμοίως ἐστὶ τῷ λέγοντι πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ
 μήπω παρῆναι τὴν ὥραν ἢ μηκέτ' εἶναι. ὥστε φιλοσοφη-
 τέον καὶ νέω καὶ γέροντι, τῷ μὲν ὅπως τηράσκων νεάζῃ
 τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν τῶν γεγονότων, τῷ δὲ ὅπως
 10 νέος ἅμα καὶ παλαιός ἢ διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων.
 μελετᾶν οὖν χρή τὰ ποιοῦντα τὴν εὐδαιμονίαν, εἴ περ
 παρούσης μὲν αὐτῆς πάντα ἔχομεν, ἀπούσης δὲ πάντα
 πράττομεν εἰς τὸ ταύτην ἔχειν.

123 "Α δέ σοι συνεχῶς παρήγγελλον, ταῦτα καὶ πράττε
 15 καὶ μελέτα, στοιχεῖα τοῦ καλῶς ζῆν ταῦτ' εἶναι διαλαμ-
 βάνων· πρῶτον μὲν τὸν θεὸν ζῶν ἄφθαρτον καὶ μακά-
 ριον νομίζων, ὡς ἡ κοινὴ τοῦ θεοῦ νόησις ὑπεγράφη,

1 μενοικεῖ P²Hf μὲν οἰκεῖ F: μενοικε P¹Q μὲν· οἰκε B || 2 με-
 λ[έτω] B μελέτω F μελέτ[ω] H | φιλοσοφεῖν addit mg H || 4 πά-
 ρωρος F²H | ὑγιαῖνον 5 ὑπάρχειν om f: restituit Sambucus |
 ὑγιαίνων B ὑγιαίνειν Clemens || 5 μήπω Q Clemens μήπ(ωc?) P¹:
 ἢ (εἰ B) μήπω reliqui | ὑπάρχειν ὥραν ἢ libri ὅπ. (τὴν) ὥραν
 ἢ Cobetus || 6 ὁμοίον f | ἢ in ras. B || 7 μήπω Clemens: μὴ
 libri | παρῆναι F | μηκέτ' Clemens: μηκέτι libri, nisi quod μὴ F |
 εἶναι τὴν ὥραν Clemens || 8 καὶ νεωτέρω idem | τὸ μὲν F |
 νεάζει F νεάζ[η] sort. ex νεάζειν P || 9 διὰ ex το διὰ corr F |
 χάριν HRitterus hist. phil. III² p. 468 || 10 πα[λαι]ός B || 14 παρ-
 ήγγειλον f | ταυτὰ H | πράττε P || 15 ταῦτα διαλαμβάνων εἶναι
 Ff || 17 νομίζειν f | ὑπεγράφει F

μηθὲν μήτε τῆς ἀφθαρσίας ἀλλότριον μήτε τῆς μακαριότητος ἀνοίκειον αὐτῷ πρόσαπτε· πᾶν δὲ τὸ φυλάττειν αὐτοῦ δυνάμενον τὴν μετὰ ἀφθαρσίας μακαριότητα περὶ αὐτὸν δόξαζε. θεοὶ μὲν γὰρ εἰσὶν· ἐναργῆς γὰρ αὐτῶν ἐστὶν ἡ γνῶσις. οἷους δ' αὐτοὺς <οἱ> πολλοὶ νομίζουσιν, οὐκ εἰσὶν· οὐ γὰρ φυλάττουσιν αὐτοὺς οἷους νοοῦσιν. ἀσεβῆς δὲ οὐχ ὁ τοὺς τῶν πολλῶν θεοὺς ἀναιρῶν, ἀλλ' ὁ τὰς τῶν πολλῶν δόξας θεοῖς προσάπτων. οὐ γὰρ προ- 124 λήψεις εἰσὶν ἀλλ' ὑπολήψεις ψευδεῖς αἱ τῶν πολλῶν ὑπὲρ θεῶν ἀποφάσεις, ἔνθεν αἱ μέγισται βλάβαι τε τοῖς κα- 10 κοῖς ἐκ θεῶν ἐπάγονται καὶ ὠφέλειαι <τοῖς ἀγαθοῖς>. ταῖς γὰρ ἰδίαις οἰκειούμενοι διὰ παντὸς ἀρεταῖς τοὺς ὁμοίους ἀποδέχονται, πᾶν τὸ μὴ τοιοῦτον ὡς ἀλλότριον νομίζοντες.

Συνέθιζε δὲ ἐν τῷ νομίζειν μηδὲν πρὸς ἡμᾶς εἶναι 15 τὸν θάνατον· ἐπεὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν αἰσθήσει· στέρησις δὲ ἐστὶν αἰσθήσεως ὁ θάνατος. ὅθεν γνῶσις ὀρθὴ τοῦ μηθὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸν θάνατον ἀπολαυστὸν ποιεῖ τὸ τῆς ζωῆς θνητόν, οὐκ ἄπειρον προστιθεῖσα χρό- 20 νον ἀλλὰ τὸν τῆς ἀθανασίας ἀφελομένη πόθον. οὐθὲν 125

4 αὐτοῦ Cobetus | alterum γὰρ | μὲν γὰρ P¹ f δέ F | αὐτῶν αὐτῶν] ἐστὶν αὐτῶν Ff || 5 οἱ πολλοὶ Gassendus: πολλοὶ libri || 6 γὰρ νομίζουσιν αὐτοὺς οἷους φυλάττουσιν F¹ | νοοῦσιν] νομίζουσιν (νομίζουσι B) libri. cf. Philodemus π. εὐσεβ. p. 114 Gouss. et supra p. 59, 17 ἡ κοινὴ τοῦ θεοῦ νόησις. vitium sensit Schoemannius opusc. acad. IV p. 336 || 7 ὁχὸ τοὺς πολλοὺς sed mg γὰρ τοὺς τῶν πολλῶν F || 8 προάπτων (P¹) Q || 9 «ευδ·σαι P¹ δεῖς αἱ sed mg ψευδεῖς H || 10 βλάβαι τε] βλάβαι αἷται libri || 11 ἐπίγονται B¹ ἐπ[ά]γονται P | τοῖς ἀγαθοῖς addidit Gassendus, cf. Philodemus l. s. p. 100, 97. sed uereor ne hoc enuntiatum ἐνθεν . . . ἀγαθοῖς ex alio Epicuri libro olim in margine adpositum fuerit || 12 ταῖς] καὶ F | διαπαντὸς BH || 13 οὐποδέχονται F¹ | ἀλλότριον H || 14 νομίζοντες uix excusatur exemplo Platonis leg. IX p. 879^a τὸν δὲ προέχοντα εἰκοσιν ἡλικίας ἔτεσιν . . . νομίζων ὡς πατέρα ἢ μητέρα διεκλαβεῖσθαι. expectes uerbum spernend^x || 16 ἐπὶ P¹ || 17 ἐστὶν H || 18 τοῦ om f || 19 ἄπειρον Menagius: ἄπορον libri || 20 τῆς om f | ἀφελωμένη F

γάρ ἐστιν ἐν τῷ ζῆν δεινὸν τῷ κατειληφότε γνησίως τὸ
 μὴδὲν ὑπάρχειν ἐν τῷ μὴ ζῆν δεινόν. ὥστε μάταιος ὁ
 λέγων δεδιέναι τὸν θάνατον οὐχ ὅτι λυπήσει παρών, ἀλλ'
 ὅτι λυπεῖ μέλλον. ὁ γὰρ παρὸν οὐκ ἐνοχλεῖ, προσδοκώ-
 5 μενον κενῶς λυπεῖ. τὸ φρικωδέστατον οὖν τῶν κακῶν
 ὁ θάνατος οὐθὲν πρὸς ἡμᾶς, ἐπειδὴ περ ὅταν μὲν ἡμεῖς
 ὦμεν, ὁ θάνατος οὐ πάρεστιν· ὅταν δ' ὁ θάνατος παρῇ,
 τόθ' ἡμεῖς οὐκ ἐσμέν. οὔτε οὖν πρὸς τοὺς ζῶντας ἐστὶν
 οὔτε πρὸς τοὺς τετελευτηκότας, ἐπειδὴ περ περὶ οὓς μὲν
 10 οὐκ ἔστιν, οἱ δ' οὐκέτι εἰσίν. Ἄλλ' οἱ πολλοὶ τὸν θάνα-
 τον ὅτε μὲν ὡς μέγιστον τῶν κακῶν φεύγουσιν, ὅτε δὲ
 126 ὡς ἀνάπαυσιν τῶν ἐν τῷ ζῆν <κακῶν αἰροῦνται. ὁ δὲ
 σοφὸς οὔτε παραιτεῖται τὸ ζῆν> οὔτε φοβεῖται τὸ μὴ ζῆν·
 οὔτε γὰρ αὐτῷ προσίσταται τὸ ζῆν οὔτε δοεάζεται κακὸν
 15 εἶναι τι τὸ μὴ ζῆν. ὥσπερ δὲ σιτίον οὐ τὸ πλείον πάν-
 τως ἀλλὰ τὸ ἥδιον αἰρεῖται, οὕτω καὶ χρόνον οὐ τὸν μή-
 κιστον ἀλλὰ τὸν ἡδιστον καρπίζειται. Ὁ δὲ παραγγέλλων
 τὸν μὲν νέον καλῶς ζῆν, τὸν δὲ γέροντα καλῶς κατα-
 στρέφειν εὐήθης ἐστὶν οὐ μόνον διὰ τὸ τῆς ζωῆς ἀσπα-
 20 στόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν αὐτὴν εἶναι μελέτην τοῦ κα-
 λῶς ζῆν καὶ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν. πολὺ δὲ χεῖρον καὶ
 ὁ λέγων καλὸν μὲν μὴ φῶναι,

φύντα δ' ὅπως ὤκιστα πύλας Ἀΐδαο περῆσαι.

1 δει·νόν cum litura F | [τῷ κατει]ληφότε H | γνησίως] γνώ-
 σεως F || 3 δεδοίεναι F || 4 παρὸν HP²Q: παρών BFi(P¹) | ἐνο-
 χλεῖ] ἐνοχλεῖ· τὸ δὲ Ff || 5 λυπῇ B || 6 οὐδὲν Ff | ἐπεδὴπερ B ||
 7 δὲ ὁ BFi || 9 τοὺς ante τετελευτ. om F | τελευτηκότας f ||
 10 οὐκ ἔτι HP. legendum οὐκέτ' cf. p. 59, 7 | εἰσί F || 11 ὅτε μὲν
 FHi | μ(εν)έγιστον F | ὅτε δὲ Ff || 12 τῶν] τῷ B¹ | τῷ corr. ex τὸ
 B | κακῶν ... 13 τὸ ζῆν supplevi exempli causa: κακῶν ποθοῦσιν
 Casaubonus, ζητοῦσιν. ὁ σοφὸς οὖν Meibomius inseruerat || 13 φο-
 βῆται F || 15 εἶναι τι] εἶναι Ff | δὲ] δὲ τὸ libri | σιτίον in ras. F ||
 16 ἥδιον] ἡδιστον libri || 17 παραγγέλλων quis? || 19 εὐήθ[ης]
 P² || 20 διὰ τοῦ H διὰ του F || 21 χεῖρον Hf: χείρων reliqui ||
 22 ὁ λέγων Theophr. u. 425. 427 | φῶναι PQ || 23 φύντα f | ὅπως
 ex ὁ corr. H² | αἰδ[αο] περάσαι F

εἰ μὲν γὰρ πεποιθώς τοῦτό φησι, πῶς οὐκ ἀπέρχεται τοῦ 127
 ζῆν; ἐν ἐτοίμῳ γὰρ αὐτῷ τοῦτ' ἐστίν, εἴ περ ἦν βεβουλευ-
 μένον αὐτῷ βεβαίως· εἰ δὲ μωκώμενος, μάταιος ἐν τοῖς
 οὐκ ἐπίδεχομένοις. Μνημονευτέον δὲ ὡς τὸ μέλλον οὔτε
 ἡμέτερον οὔτε πάντως οὐχ ἡμέτερον, ἵνα μήτε πάντως 8
 προσμένωμεν ὡς ἐσόμενον μήτε ἀπελπίζωμεν ὡς πάντως
 οὐκ ἐσόμενον.

Ἀναλογιστέον δὲ ὡς τῶν ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν εἰσι φυ-
 σικαί, αἱ δὲ κεναί, καὶ τῶν φυσικῶν αἱ μὲν ἀναγκαῖαι, αἱ
 δὲ φυσικαὶ μόνον· τῶν δ' ἀναγκαίων αἱ μὲν πρὸς εὐδαι- 10
 μονίαν εἰσὶν ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ πρὸς τὴν τοῦ σώματος
 ἀοχλησίαν, αἱ δὲ πρὸς αὐτὸ τὸ ζῆν. τούτων γὰρ ἀπλα- 128
 νῆς θεωρία πᾶσαν αἵρεσιν καὶ φυγὴν ἐπανάγειν οἶδεν
 ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος ὑγίειαν καὶ τὴν <τῆς ψυχῆς> ἀτα-
 ραξίαν, ἐπεὶ τοῦτο τοῦ μακαρίως ζῆν ἐστὶ τέλος. Τούτου 15
 γὰρ χάριν πάντα πράττομεν, ὅπως μήτε ἀλγῶμεν μήτε
 ταρβῶμεν. ὅταν δὲ ἅπαρ τοῦτο περὶ ἡμᾶς γένηται, λύε-
 ται πᾶς ὁ τῆς ψυχῆς χειμῶν, οὐκ ἔχοντος τοῦ ζῆντος βα-
 δίζειν ὡς πρὸς ἐνδέον τι καὶ ζητεῖν ἕτερον ὥς τὸ τῆς ψυ-
 χῆς καὶ τοῦ σώματος ἀγαθὸν συμπληρώσεται. τότε γὰρ 20
 ἡδονῆς χρεῖαν ἔχομεν, ὅταν ἐκ τοῦ μὴ παρῆναι τὴν ἡδο-
 νὴν ἀλγῶμεν· <ὅταν δὲ μηδὲν ἀλγῶμεν>, οὐκέτι τῆς ἡδο-
 νῆς δεόμεθα. καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἡδονὴν ἀρχὴν καὶ τέλος

1 τοῦ] ἐκ τοῦ libri || 2 [ἐν ἐτοίμῳ H | τουτεστίν F: τοῦτ'
 ἐστίν ceteri || 3 [τ]οῖς F || 4 οὔτε ἡμέτερον om BFPf, in mg
 add F²P² || 5 μήτε] μὴ F | πάντως om H¹ || 6 ἐσο[μέν]ου F |
 ἀπελπίζομεν BF || 8 αἱ μὲν ... 9 φυσικῶν om f || 10 [φ]υκαί F |
 δ' B: δὲ reliqui || 12 εὐοχλησίαν HQ || 13 φυγεῖν F | ἐπανάγειν
 BP¹Q: ἐπαναγαγεῖν ceteri || 14 ὑγείαν f | τῆς ψυχῆς s, add rec B²
 om B¹: τοῦ σώματος FHPQf | [ἀταραξίαν F || 15 ἐπ[εῖ] B² ἐπὶ
 P¹ | μακαρίου F || 16 πάντα BHP¹: ἅπαντα·FP²Qf || 19 ἕτερον]
 ἕτερον τί F | ὧ] ὦν f || 20 καὶ BFf: καὶ τὸ ceteri | συμπληρώ-
 σ[η]ται cum rec. Itura B συμπληρώσεται HPQ: συμπληρωθήσεται
 Ff, γρ P² || 21 τὴν ἡδονὴν supplet mg H || 22 ὅταν δὲ μὴ ἀλ-
 γῶμεν suppleuerat Gassendus || 23 τοῦτο] τοῦ Q

129 λέγομεν εἶναι τοῦ μακαρίως ζῆν. ταύτην γὰρ ἀγαθὸν
 πρῶτον καὶ συγγενικὸν ἔγνωμεν, καὶ ἀπὸ ταύτης καταρ-
 χόμεθα πάσης αἰρέσεως καὶ φυγῆς καὶ ἐπὶ ταύτην καταν-
 τῶμεν ὡς κανόνι τῷ πάθει πᾶν ἀγαθὸν κρίνοντες. Καὶ
 5 ἐπεὶ πρῶτον ἀγαθὸν τοῦτο καὶ σύμφυτον, διὰ τοῦτο καὶ
 οὐ πᾶσαν ἡδονὴν αἰρούμεθα, ἀλλ' ἔστιν ὅτε πολλὰς ἡδο-
 νὰς ὑπερβαίνομεν, ὅταν πλείον ἡμῖν τὸ δυσχερὲς ἐκ τού-
 των ἔπηται· καὶ πολλὰς ἀλγηδόνας ἡδονῶν κρείττους
 νομίζομεν, ἐπειδὴν μείζων ἡμῖν ἡδονὴ παρακολουθῇ πο-
 10 λὺν χρόνον ὑπομείνασι τὰς ἀλγηδόνας. Πᾶσα οὖν ἡδονὴ
 διὰ τὸ φύσιν ἔχειν οἰκείαν ἀγαθόν, οὐ πᾶσα μέντοι (γ')
 αἰρετὴ· καθὰ περ καὶ ἀλγηδῶν πᾶσα κακόν, οὐ πᾶσα δὲ
 130 αἰεὶ φευκτὴ πεφυκυῖα. τῇ μέντοι συμμετρήσει καὶ συμπε-
 ρόντων καὶ ἀσυμφόρων βλέπει ταῦτα πάντα κρίνειν καθ-
 15 ἡκει. χρώμεθα γὰρ τῷ μὲν ἀγαθῷ κατὰ τινὰς χρόνους
 ὡς κακῷ, τῷ δὲ κακῷ τάμπαιν ὡς ἀγαθῷ. Καὶ τὴν αὐτ-
 ᾶρκειαν δὲ ἀγαθὸν μέγα νομίζομεν, οὐχ ἵνα πάντως τοῖς
 ὀλίγοις χρώμεθα, ἀλλ' ὅπως ἔαν μὴ ἔχωμεν τὰ πολλὰ,
 τοῖς ὀλίγοις ἀρκώμεθα, πεπεισμένοι γνησίως ὅτι ἥδιστα
 20 πολυτελείας ἀπολαύουσιν οἱ ἥκιστα ταύτης δεόμενοι, καὶ
 ὅτι τὸ μὲν φυσικὸν πᾶν εὐπόριστόν ἐστι, τὸ δὲ κενὸν
 δυσπόριστον. οἱ γὰρ λιτοὶ χυλοὶ ἴσην πολυτελεῖ διαίτη
 τὴν ἀηδίαν ἐπιφέρουσιν, ὅταν ἅπαν τὸ ἀλγοῦν κατ' ἔν-

5 ἐπεὶ] γρ ἐπὶ mg P² || 6 οὐ om FP¹Q | [αἰ]ρούμεθα B ||
 7 ὑπερβαίνωμεν B || 8 κρείττου F¹ || 9 μείζον F | ἡμῖν om F¹f |
 παρακολουθεῖ F || 11 μέντοι γ' | μέντοι libri || 12 ἀρετὴ B¹ |
 κακὴ Ff || 13 αἰεὶ post φευκτὴ dat F | γρ φευκτικὴ mg P² | πε-
 φυκυῖα H om F || 14 an ἐπιβλέπει? || 15 τὸ μὲν ἀγαθόν F ||
 16 ὅτ' ἂν πάλιν B: τοῦμπαιν HP²Q τὸ ξμπαιν Ff || 17 δὲ ἀγαθῷ
 F | πάντως om F || 18 ἔχομεν F || 19 ἀρκώμεθα Cobetas: χρώ-
 μεθα libri | πεπισμένοι B || 21 ἀπόριστον HQ sed εὐπόριστον
 mg H | καινόν HPQ || 22 γάρ] τε libri | ἴσην hoc loco propter
 hiatum ferri nequit, conlocatum oportuit post 23 ἀηδίαν | πολυτελεῖ
 H²Qf πολυτέλ(ει) F: πολυτέλειαν BH¹ πολυτελείαν ex πολυτελίαν
 corr P² || 23 ἀηδίαν] ἡδονὴν libri | περιφέρουσιν Ff | ἀ[λγ]οῦν B

δειαν ἐΞαιρεθῇ· καὶ μαζα καὶ ὕδωρ τὴν ἀκροτάτην ἀπο- 131
 δίδωσιν ἡδονήν, ἐπειδὴν ἐνδέων τις αὐτὰ προσενέγκηται.
 τὸ συνεθίζειν οὖν ἐν ταῖς ἀπλαῖς καὶ οὐ πολυτελέσι διαί-
 ταις καὶ ὑγείας ἐστὶ συμπληρωτικὸν καὶ πρὸς τὰς ἀναγ-
 καίας τοῦ βίου χρήσεις ἄοκνον ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἡ
 τοῖς πολυτελέσιν ἐκ διαλειμμάτων προσερχομένους κρεῖτ-
 τον ἡμᾶς διατίθησι καὶ πρὸς τὴν τύχην ἀφόβους παρα-
 σκευάζει. Ὅταν οὖν λέγωμεν ἡδονὴν τέλος ὑπάρχειν, οὐ
 τὰς τῶν ἀσώτων ἡδονὰς καὶ τὰς ἐν ἀπολαύσει κειμένας
 λέγομεν, ὥς τινες ἀγνοοῦντες καὶ οὐχ ὁμολογοῦντες ἢ 10
 κακῶς ἐκδεχόμενοι νομίζουσιν, ἀλλὰ τὸ μῆτε ἀλγεῖν κατὰ
 σῶμα μῆτε ταραττεσθαι κατὰ ψυχὴν· οὐ γὰρ πότοι καὶ 132
 κῶμοι συνείροντες οὐδ' ἀπόλαυσις παίδων καὶ γυναικῶν
 οὐδ' ἰχθύων καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα φέρει πολυτελὴς τρά-
 πεζα, τὸν ἡδὺν γεννᾷ βίον, ἀλλὰ νήφων λογισμὸς καὶ 15
 τὰς αἰτίας ἐξερευνῶν πάσης αἰρέσεως καὶ φυγῆς καὶ τὰς
 δόξας ἐξελαύνων, ἐξ ὧν πλείστος τὰς ψυχὰς καταλαμβάνει
 θόρυβος. Τούτων δὲ πάντων ἀρχὴ καὶ τὸ μέγιστον
 ἀγαθὸν φρόνησις. διὸ καὶ φιλοσοφίας τιμιώτερον ὑπάρχει
 φρόνησις, ἐξ ἧς αἱ λοιπαὶ πᾶσαι πεφύκασιν ἀρεταί, δι- 20
 δάσκουσα ὥς οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν ἄνευ τοῦ φρονίμως
 καὶ καλῶς καὶ δικαίως (οὐδὲ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ
 δικαίως) ἄνευ τοῦ ἡδέως. συμπεφύκασι γὰρ αἱ ἀρεταὶ
 τῷ ζῆν ἡδέως, καὶ τὸ ζῆν ἡδέως τούτων ἐστὶν ἀχώριστον.

2 ἐνδέων F | αὐτ[ά] H || 3 ἐν om F | καὶ οὐ] καὶ F | πολυ-
 τελαῖς F: latet πολυτελείαις || 4 ὑγείας F || 6 διαλημμάτων P¹
 διειλημμάτων B | προσερχομένοις FHPQ^s | κρεῖττων H¹ || 8 λέγο-
 μεν F | ὑπάρχειν οὐ] εἶναι καὶ F || 9 καὶ τὰς Rossius comm.
 Laert. p. 308: καὶ τὰς τῶν libri || 11 ἀλγεῖν f [ἀλ]γεῖν F || 13 ἀπο-
 λαύσεις libri || 14 πολυτελ[ή]ς F || 15 τὸν ἡδίον F¹, fort. τὸν
 ἡδίω || 17 ἐξ ὧν B: om FHPQ. unde ἀφ' οὐ f ἀφ' ὧν s | πλεί-
 στας H || 19 φιλοσοφία BP¹ | ὑπάρχει om F || 20 ἐξῆς P¹ |
 πᾶσαι om F | διδάσκουσαι libri, διδάσκουσ[αι] H διδασκούσης Ros-
 sius || 22 οὐδὲ . . . 23 δικαίως suppleuit Stephanus in Ciceroniano
 lexico graecolat. 1557 p. 52 || 24 τῷ] τὸ B¹ τοῦ F | ἔστιν f

133 ἐπεὶ τίνα νομίζεις εἶναι κρείττονα τοῦ καὶ περὶ θεῶν ὅσια
 δοξάζοντος καὶ περὶ θανάτου διὰ παντὸς ἀφόβως ἔχον-
 τος καὶ τὸ τῆς φύσεως ἐπιλελογισμένου τέλος, καὶ τὸ
 μὲν τῶν ἀγαθῶν πέρας ὡς ἔστιν εὐσυνπλήρωτόν τε καὶ
 6 εὐπόριστον διαλαμβάνοντος, τὸ δὲ τῶν κακῶν ὡς ἡ χρό-
 νους ἢ πόρους ἔχει βραχεῖς, τὴν δὲ ὑπὸ τινων δεσπότην
 εἰσαγομένην πάντων διαγελῶντος (εἰμαρμένην καὶ μᾶλλον
 ἃ μὲν κατ' ἀνάγκην γίγνεσθαι λέγοντος), ἃ δὲ ἀπὸ τύχης,
 ἃ δὲ παρ' ἡμᾶς διὰ τὸ τὴν μὲν ἀνάγκην ἀνυπεύθυνον
 10 εἶναι, τὴν δὲ τύχην ἄστατον ὄραν, τὸ δὲ παρ' ἡμᾶς ἀδέ-
 σποτον, ὧ καὶ τὸ μεμπτόν καὶ τὸ ἐναντίον παρακολουθεῖν
 134 πέφυκεν (ἐπεὶ κρείττον ἦν τῷ περὶ θεῶν μύθῳ κατακο-
 λουθεῖν ἢ τῇ τῶν φυσικῶν εἰμαρμένῃ δουλεύειν· ὁ μὲν
 γὰρ ἐλπίδα παραιτήσεως ὑπογράφει θεῶν διὰ τιμῆς, ἡ δὲ
 15 ἀπαραίτητον ἔχει τὴν ἀνάγκην), τὴν δὲ τύχην οὔτε θεόν,
 ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, ὑπολαμβάνοντος (οὐθὲν γὰρ
 ἀτάκτως θεῷ πράττεται) οὔτε ἀβέβαιον αἰτίαν (<οὐκ> οἶε-
 ται μὲν γὰρ ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἐκ ταύτης πρὸς τὸ μακαρίως
 ζῆν ἀνθρώποις δίδοσθαι, ἀρχὰς μέντοι μεγάλων ἀγαθῶν

1 ἐπι P¹ || 2 δοξάζον[ο]ς H | διαπαντὸς f || 3 ἐπιλελο-
 γισμένον Ff sscr P² || 4 εὐσυνπλήρωτον H¹ || 5 [εὐ]πόριστον H
 6 βραχεῖς· τὴν BPQ, mg H βραχεῖς· τῶν H βραδύστην sed x su-
 pra d posito F βραχίστην f | δεσπότην B || 7 πάντων om f | δια-
 γελῶντος] ἀγγέλωντος P¹Q¹ ἀγγελῶντος mg P², Q² ἀγγέλλοντος B
 FHf corr P¹, in mg σφάλμα adnotat B²: ἀνελόντος Kuehnias |
 εἰμαρμένην 8 λέγοντος supplementum lusi || 8 ἃ δὲ sic cum
 verbo antecedente confusum ἀγγέλο·ν τοσάδε P¹ | δὲ ἀπὸ] μὲν
 ἀπὸ f || 9 ἀνυπεύθυνον P ὑπεύθυνον Ff || 11 μεμπτόν B² μελ-
 πτόν B¹Q με·πτόν P¹ μεπτόν H¹ || 12 πέφυκεν om F | ἐπεὶ] ἐπεὶ
 καὶ F | ἦν om F | μύθῳ ἀκολουθεῖν FP²f || 14 απογράφει mg P² ||
 15 οὔτε θεόν] οὐχ f || 16 ὑπολαμβάνων libri nisi quod ὑπολαμ-
 βάνον in textu H. sententia uetat ὑπολαμβάνοντ' . . . p. 66, 1 νομί-
 ζειν scribi ut haec cum l. 9 διὰ τὸ κτλ. iungantur | οὐθέν F ||
 17 ἀ·ε·βαῖον P¹ | οἶεται libri: intercideris οὐκ locus particulae μὲν
 docet. Cobetus μὲν post ἀγαθὸν traiecit, Gassendus μὴ ante 19 δι-
 δοσθαι inseruerat || 19 δίδοται F

ἢ κακῶν ὑπὸ ταύτης χορηγεῖσθαι), κρεῖττον εἶναι νομί- 135
ζοντος εὐλογίστως ἀτυχεῖν ἢ ἀλογίστως εὐτυχεῖν (βέλ-
τιστον γάρ ἐν ταῖς πράξεσι τὸ καλῶς κριθέν ὀρθωθῆναι
διὰ ταύτην).

Ταῦτα οὖν καὶ τὰ τούτοις συγγενῇ μελέτα πρὸς σε· 8
αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρὸς <τε> τὸν ὅμοιον σεαυτῷ,
καὶ οὐδέποτε οὐθ' ὕπαρ οὐτ' ὄναρ διαταραχθήσῃ, Ζήσεις
δὲ ὡς θεὸς ἐν ἀνθρώποις. οὐθὲν γὰρ ἔοικε θνητῷ Ζῶψ
ζῶν ἄνθρωπος ἐν ἀθανάτοις ἀγαθοῖς.

1 νομίζων BHPQf νομίζειν F. cf. adn. p. 65, 16 || 2 εὐλό-
γως f | [ἀ]λογίστως H ἀλόγως f | ἀτυχεῖν Q | βέλτιστον] βέλτιον
libri || 3 τὸ κριθέν ἐν ταῖς πράξεσι καλῶς Ff | ὀρθωθῆναι F ||
5 οὖν om F | μελέτα ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς πρὸς τὸν F μελέτα
διαπαντὸς ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὸν f | ἑαυ-
τὸν libri: corr. Gassendus || 6 πρὸς τε] πρὸς libri καὶ πρὸς f ||
7 διαταραχθ[ήσῃ] B διαταραχθ[έσ] P¹ | Ζήσης F Ζ[ήσεις] cum ras.
rec B Ζή.. P¹: Ζήση HP¹Qf || 8 θνητῶν Ζῶων H¹ | Ζῶψ om f
9 ζῶν f ζῶ[v] B: ζῶον HPQ ζῶον ὁ F.